



საქართველოს უზენაესი სასამართლო
SUPREME COURT OF GEORGIA

მ ა რ თ ლ მ ს ა ჯ უ ლ ე ბ ა
JUSTICE



თამარ შოთაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

**უსარსისეო პროდუქტიო მიყენებულო ზიანისათვის
პასუხისმგებლობის სამართლებრივი პრობლემა ქართულ და
ევროპულ კანონმდებლობათა მიხედვით**

1. შესავალი

საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება ქვეყნის პრიორიტეტულ მიმართულებად ითვლება, რომლის განმსაზღვრელი ორი კრიტერიუმი პროდუქციის ხარისხი და კონკურენტუნარიანობაა, რაც მნიშვნელოვნად განაპირობებს პროდუქციის ხარისხის მარეგულირებელი კანონმდებლობის თეორიული და პრაქტიკული ნაკლოვანებების შესწავლას. უხარისხო და მოხმარებისათვის უკარგის პროდუქციასთან ბრძოლა უშუალო კავშირშია მომხმარებელთა ეკონომიკური და სოციალური უსაფრთხოების დაცვასთან. მისი მოუგვარებლობის შემთხვევაში პროცესმა შეიძლება ფარული გენციდის ან თავისებური სამრეწველო ტერორიზმის სახეც მიიღოს, მითუმეტეს, როცა თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს სამომხმარებლო ბაზარზე არსებობს საველო წარმოშობის მრავალფეროვანი პროდუქცია.

მართალია, საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სახელმწიფო პოლიტიკა ბიზნესზე ნაკლებ ზეწოლას ახორციელებს, თუმცა სახელმწიფო სამეწარმეო საქმიანობაზე პირდაპირი კონტროლი მრავალი საშუალებით ხდება, მათ შორის, საკვები პროდუქტებისა და მედიკამენტების ხარისხის კონტროლის კუთხით.¹

დღეს საქართველოში მრავალი ცნობილი და წარმატებული ბრენდი მიმართავს საერთაშორისო ორგანიზაცია **ISO 9000-ს (ISO 9000-ს)**,² რომლის ექსპერტთა დასკვნები და სერთიფიკატები პროდუქციის ხარისხის მაღალი დონის მაჩვენებლად და სამომხმარებლო ბაზარზე მათი პროდუქციის დამკვიდრებისათვის თითოეული კომპანიისათვის რეალურ გარანტიად ითვლება. მომხმარებელი კი ამ ნიშნით ინფორმირებული ხდება, რომ მის მფლობელ კომპანიას ხარისხის მართვის სისტემა მაღალ დონეზე აქვს დანერგული და მისი პროდუქციის ხარისხი ნამდვილად უმაღლესია. აქედან გამომდინარე, კომპანიები თავად არიან დაინტერესებული, მოიპოვონ ასეთი ხარისხის დამადასტურებელი სერთიფიკატი.

დღეისათვის საქართველოში რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციაა დაინტერესებული, ჩაატაროს ლაბორატორიული ექსპერტიზა, თუმცა ეს პროცესი მთლიანად მეწარმის სურვილსა და ნებაზეა დამოკიდებული და არავითარი სახელმწიფოებრივი მარეგულირებელი მექანიზმი არ არსებობს, რომელიც ამ პროცესს ნაწილობრივ მაინც სავალდებულოს გახდიდა.

პროდუქციის უხარისხობის საფუძველზე შეიძლება როგორც სისხლის, ისე ადმინისტრაციული სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგომა, მაგრამ ჩვენი კვლევის სფეროს სამოქალაქო

¹ **თენგიზ ახობაძე**, სახელმწიფოს როლი კორპორაციული მართვის სისტემაში, ჟურ. ქართული სამართლის მიმოხილვა, ტომი 7 №2-3 (1) 2004, გვ. 376.

² ISO-სტანდარტიზაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია /ISO 9000 (International Organization for Standardization /ISO 9000) სსო 9000 აერთიანებს მსოფლიო მნიშვნელობის 5 სტანდარტს, რომელიც ეხება ხარისხის მენეჯმენტს. ის არ წარმოადგენს პროდუქტების სტანდარტს. მასში წარმოდგენილია სტანდარტები, რომელიც შემოღებულია ხარისხის მართვის სისტემისათვის.

უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ევროკავშირის დირექტივის დებულებების გათვალისწინება. მათ შორის აღსანიშნავია ორი დირექტივა. ესენია: დირექტივა პროდუქციის ზოგადი უსაფრთხოების შესახებ (92/59/EEC) და დირექტივა უხარისხო პროდუქციით გამოწვეული ზიანის ანაზღურების ვალდებულების შესახებ (85/374.EEC).⁶

საკანონმდებლო ლაბორინტოში მომხმარებლისთვის ადვილი არ უნდა იყოს მისი უფლების რეალური დაცვის გარანტიების მოძიება. ამ სფეროს მარეგულირებელი საკანონმდებლო აქტების სიმრავლე და ხშირი ცვლილებები ბაზებს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სირთულეს. ამ ფაქტორს ხელს უწყობს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართლებრივი მექანიზმის არასრულყოფილება. მოსახლეობის დიდი ნაწილის დაბალი მსყიდველობითი უნარი და ამის გამო იაფსაიანი, დაბალი ხარისხის პროდუქციის შექმნის იძულებითი სურვილი.

2. უხარისხო პროდუქტით გამოწვეული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის სამართლებრივი ინსტიტუტი ქართულ სამოქალაქო სამართალში

2.1 პროდუქტის ცნება

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში - სსკ) 1009-1016-ე მუხლები უშუალოდ არეგულირებს უხარისხო პროდუქტით გამოწვეული ზიანისათვის პასუხისმგებლობას, მაგრამ ვთვლით, რომ მოცემული სამართლებრივი ინსტიტუტი არასრულყოფილად არის რეგლამენტირებული და იგი მოითხოვს საკანონმდებლო დონეზე დახვეწას, კერძოდ, დაუსუსტებელია პროდუქტის ცნება, უხარისხო პროდუქტის შეფასების კრიტერიუმები და პრინციპები, პასუხისმგებლობის სუბიექტთა წრის განსაზღვრა.⁷

სსკ-ის 317-ე მუხლის პირველი პუნქტი აყალიბებს ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლებს, კერძოდ, ვალდებულება წარმოიშობა ხელშეკრულების, ზიანის მიყენების, უსაფუძვლო გამდიდრების ან კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ამ განმარტების ფონზე ძნელია, უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანის ანაზღურების მარეგულირებელი ნორმები მივაკუთვნოთ რომელიმე კატეგორიას, ვინაიდან ეს ნორმები მოქმედებს მაშინაც, როდესაც მხარეები ერთმანეთან იმყოფებიან სახელშეკრულებო ურთიერთობაში, თუმცა იგი სსკ-ის დელიქტური ვალდებულებების კარშია შესული და იზიარებს ბევრ სამართლებრივ კონსტრუქციას, რაც ამ ინსტიტუტისთვის არის დამახასიათებელი.⁸

საქართველოში მიმდინარე სამართლებრივი რეფორმებისა და განახლებული კანონმდებლობის შეფარდებისა და გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემების ფონზე გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ოურიდოულ ცნებათა ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბებას. კანონმდებლის გასაგებ და იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით ზუსტ ენაზე „მეტყველება“ ქვეყანაში სამართლებრივი კულტურის დახვეწის წინაპირობაა. არაერთი პროგრესული სამართლებრივი ინსტიტუტის დამკვიდრების მცდელობა, სწორედ საკანონმდებლო ტექნიკისა და არსებული ცნებათა სისტემის ხარვეზების გამო, მცდელობად რჩება. ხშირად საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით

⁶ Blackstones EC Legislation. 14th edition, edited by Nigel G. Foster, Jean Monnet. 2003-2004. p..591-596. 606-616.

⁷ **ზ. ახვლედიანი**, ვალდებულებითი სამართალი, თბ., 2001, გვ. 278.

⁸ ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლებთან დაკავშირებით იხ.ზ. ძლიერიშვილი, ვალდებულების შესრულება შესამე პირის მიერ, თბ., 2005. გვ. 3-11

შემუშავებული კანონები ვერ აღწევს სასურველ შედეგს და მხოლოდ ცალკეული სამართლის ინსტიტუტის დამკვიდრების სურვილის დეკლარირებას ახდენს. ეს, თავისთავად, მნიშვნელოვან წინგადადგმულ ნაბიჯად უნდა მივიჩნიოთ, თუმცა აუცილებელია ტექნიკური უზუსტობების გამოსწორება.⁹

ამგვარი უზუსტობანი უხარისხო პროდუქციით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მარეგულირებელ ნორმატიულ აქტებში მრავლად მოიძებნება, რასაც ადასტურებს ამ სფეროს მარეგულირებელ საკანონმდებლო აქტებში გამოყენებულ ტერმინთა არაერთგვაროვანი განმარტებები.

სსკ-ის 1011-ე მუხლი განმარტავს პროდუქტის ცნებას. პროდუქტად მიიჩნევა ყველა მოძრავი ნივთი, მაშინაც, როცა იგი სხვა მოძრავი ან უძრავი ნივთის შემადგენელი ნაწილს შეადგენს, ასევე, ელექტროდენი. მათ ჯერ კიდევ არ მიეკუთვნება მეცხოველეობის, მეფუტკრეობის, მეთევზეობის და მიწათმოქმედებიდან მიღებული გადაუმუშავებელი სასოფლო სამეურნეო პროდუქტები (ნატურალური სასოფლო სამეურნეო პროდუქტები), იგივე წესი გამოიყენება ნადირობის შედეგად მიღებული პროდუქტების მიმართ.

შეიძლება ითქვას, რომ სსკ-ი გერმანული კანონმდებლობის გავლენით იმეორებს უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანით პასუხისმგებლობის ევროდირექტივის დებულებებს. დირექტივის პრო-2 მუხლის თანახმად, პროდუქტი ნიშნავს ყველა მოძრავ ნივთს, მაშინაც, როცა იგი სხვა მოძრავი ან უძრავი ნივთის ნაწილს შეადგენს (ე.ი. შემადგენელი ნაწილია) და ცალსახად მიუთითებს, რომ ელექტროდენიც პროდუქტია.¹⁰ აღნიშნული განმარტების თაობაზე შეიძლება გამოითქვას რამდენიმე კრიტიკული შენიშვნა პროდუქტის ცნებასთან დაკავშირებით.

სსკ-ის 1011-ე მუხლის უდავო ნაკლს წარმოადგენს სასოფლო სამეურნეო პროდუქტების დაცვის სფეროდან ამოღება. ქვეყანაში, სადაც არსებობს თვითდასაქმებელი ან ინდივიდუალური მეწარმე, რომლის შემოსავალს სწორედ ამგვარი სახის პროდუქტების დამზადება წარმოადგენს, მას ზმირ შემთხვევაში არ აქვს სათანადო ცოდნა და გამოცდილება წარმოების ყველა დეტალზე, მათ შორის, უსაფრთხოებაზე. ამ ფონზე მომხმარებელი რჩება სამართლებრივი დაცვის გარეშე. ევროპელ მეცნიერთა აზრით, ყველაზე მკაცრ გაკიცხვას იმსახურებს სოფლის მეურნეობის პირველადი პროდუქტების და ნადირობის შედეგად მიღებული პროდუქტებს გამოიცხვას, რაც გულისხმობს „მიწათმოქმედების, მეცხოველეობის და თევზჭერის პროდუქტებს“, რომლებსაც არ განუცდია პირველადი დამუშავება. ევროკავშირის წევრი ქვეყნები თვლიან, რომ ეს გამონაკლისი უნდა გაუქმდეს, თუმცა რეალურად ეს მხოლოდ რამდენიმე ქვეყანამ გააკეთა. საგარაუდოდ, დირექტივაში შეტანილი იქნება შესწორებები სოფლის მეურნეობის პირველადი პროდუქტებისა და ნანადირევის გათვალისწინების მიზნით. მხოლოდ ფინეთმა, ლუქსემბურგმა და შვედეთმა არჩიეს სოფლის მეურნეობის პირველადი პროდუქტია გათვალისწინა პროდუქტთა ჩამონათვალში.¹¹

სამოქალაქო კოდექსი პროდუქტის ცნებაში მოიხსენიებს, აგრეთვე, ელექტროდენს, რაც იმითაა განპირობებული, რომ ეს უკანასკნელი არ არის ნივთი სამოქალაქო კოდექსის გაგებით. მიმწოდებელი პასუხს აგებს უხარისხო ელექტროდენის მიწოდებისათვის. ამ საფუძვლით ბუნებრივმა აირმაც უნდა პოვოს საკანონმდებლო ასახვა პროდუქტის ცნებაში, რადგან

⁹ დ. კერესელიძე, იურიდიულ ცნებათა ერთიანი სისტემის შემუშავება, ჟურ. ქართული სამართლის მიმოხილვა, № 4, 2003, 444 გვ.

¹⁰ Council Directive 85/374 (Defective products) EC Legislation 2003-2004 (14th edition) edited by Nigel G. Foster. Oxford university press, p. 593.

¹¹ Towards a European civil code, second revised and expanded edition, editors: Arthur Hartkamp, Martijn Hesselink, Ewoud Hondius, Carla Joustra, Eolgar du Perron. 1998. p.451.

საქართველოს ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ კანონით მათი სამართლებრივი რეგულირება ერთი კანონის ფარგლებშია თავმოყრილი.

სსკ-ის 1011-ე მუხლის მიხედვით, პროდუქტია მოძრავი ნივთი, მაშინაც, თუ ის სხვა მოძრავი ან უძრავი ნივთის ნაწილს შეადგენს. პასუხისმგებლობა დგება იმ ნივთებით მიყენებული ზიანისათვის, რომლებიც გამოიყენება მიწაზე მყარად შენობა-ნაგებობებში ან მათშია ჩაშენებული. ამ წილის ნაკვეთზე მყარად მდგარი შენობა-ნაგებობა, როგორც უძრავი ნივთი, თავისთავად არ არის პროდუქტი. მაგალითად, იმ უხარისხო სამშენებლო მასალის მწარმოებელი, რითაც საცხოვრებელი სახლი აშენდა, პასუხს აგებენ სახლის ნგრევის შედეგად დამღარი ზიანისათვის, ხოლო სამშენებლო საწარმო, რომელმაც სახლი მოწოდებული მასალით ააშენა, პასუხს აგებს არა კოდექსის 1009-ე მუხლის მიხედვით, არამედ – დელიქტური სამართლის საფუძველზე.

ზემოთ აღნიშნული განმარტებებიდან გამომდინარე, შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ პროდუქტად მიჩნეულია ყველაფერი, რასაც თავისი ბუნებრივი დასრულებული მდგომარეობა გააჩნია პირველად გადაამუშავებამდე და რაც, გაურკვეველი მიზეზების გამო, გატანილია სსკ-ის სამართლებრივი დაცვის ფარგლებიდან, ხოლო პროდუქტად მიჩნეულია ყველაფერი, რაც წარმოებას ექვემდებარება და წარმოების ყველა სტადიის გავლის შემდეგ იღებს სასაქონლო სახეს. სპეციალურ კანონებში პროდუქციის ცნება საქონელთან ერთად მომსახურებასა და საშუალოსაც მოიცავს. აქედან გამომდინარე, პროდუქციის ცნება უფრო ფართოა, ვიდრე პროდუქტის და უშვობესი იქნება, თუ კანონმდებლობაში ერთი ტერმინი დამკვიდრდება.

2.2 უხარისხო პროდუქტის ცნება

ცნებათა ასეთივე სიმრავლე არსებობს პროდუქციის ხარისხთან დაკავშირებით, რაც დაზუსტებას მოითხოვს. სსკ-ი არ იძლევა ხარისხიანი პროდუქტის განსაზღვრებას, ხოლო 1010-ე მუხლის მიხედვით, პროდუქტი უხარისხოდ ითვლება, თუ იგი არ უზრუნველყოფს იმ საიმედოობას, რომელიც ყველა გარემოების გათვალისწინებით მოსალოდნელი იყო ამ პროდუქტისაგან. პროდუქტი არ მიიჩნევა უხარისხოდ მხოლოდ იმის გამო, რომ მოგვიანებით უფრო უკეთესი პროდუქტი იქნა ბრუნვაში შეტანილი.

აღნიშნული მუხლის ხარვეზად უნდა მივიჩნიოთ უხარისხობის კრიტერიუმად საიმედოობის კატეგორიის გათვალისწინება, რაც სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილისთვის რთული შეფასებად აღიქვამება. ძნელია მომხმარებელმა განსაზღვროს, რამდენად საიმედო ან უიმედოა ესა თუ ის პროდუქტი.

ხარისხის შესახებ პირობა არ წარმოადგენს ხელშეკრულების არსებით პირობას და, შესაბამისად, ხელშეკრულება დადებულიდან ჩაითვლება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც მხარეებს შორის არ არსებობს შეთანხმება ხელშეკრულების საგნის ხარისხზე. ხარისხის გაუთვალისწინებლობა არ ნიშნავს მისი დაუცველობის გამო პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლების პირობას. თუმცა, თუ გადავავლებთ თვალს განვითარებული ქვეყნების პრაქტიკას, ნათელი ხდება, რომ ხელშეკრულების მხარეები უძრავლეს შემთხვევაში თავიდანვე თანხმდებიან ნივთის ხარისხის შესახებ, რომელიც ძირითადად შეესაბამება კონკრეტულ სფეროში დამკვიდრებულ საკურო ჩვეულებებს და ტრადიციებს.

ხელშეკრულების მხარეები ხშირად მიმართავენ ხარისხის განსაზღვრის ფართოდ გავრცელებულ კრიტერიუმებს, როგორცაა „კარგი“, „საშუალო ხარისხი“, ანდა საქონელი „ისეთი, როგორც არის“ (asis) ანდა „ყველა თავისი ნაკლით“ (with all faults) და ა.შ.¹²

¹² ზ. ძლიერიშვილი, ნასყიდობის ხელშეკრულების სამართლებრივი ბუნება, თბ., 2006, გვ.86-87.

ხარისხის ტექნიკურ-ეკონომიკური გაგება პროდუქტის იმ თვისებებს მოიცავს, რომლებიც მას სასარგებლოს და დანიშნულების მიზნით გამოსაყენებლს ხდის. სწორედ ხარისხი განსაზღვრავს ფასს და სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილეებს ინტერესს ნივთის მიმართ.¹³

გერმანული სამართლის მიხედვით, სამოქალაქო სჯულდების 434-ე პარაგრაფში მოცემულ ნივთობრივად უნაკლო ნივთის განმარტებაში სწორედ მხარეთა მიერ ნივთის შეთანხმებულ თვისებაზეა საუბარი და არა მხოლოდ ხარისხზე. შეთანხმებული ხარისხის ნივთს შეიძლება არ გააჩნდეს შეთანხმებული თვისება.¹⁴

ხარისხი უფრო ვიწრო ცნებაა, ვიდრე – თვისობრიობა. თვისობრიობის ცნება მოიცავს არა მარტო თვით ნივთის დამახასიათებელ თვისებებს (მაგ.: ახალი თუ ნახშირი, სიდიდე, წონა, ასაკი და ა.შ.), არამედ იმ ფაქტორებს, ეკონომიკურ და სამართლებრივ დამოკიდებულებებსაც, რომლებიც ნივთის არსებულ მდგომარეობიდან გამომდინარეობს და მას გარკვეული პერიოდის მანძილზე ახასიათებს. საეჭვოა, ზემოთ ჩამოთვლილი პუნქტები ხარისხის ცნებად მოიაზრებოდეს. მაგ.: თუ გაირკვევა, რომ ნახატი ცნობილ მხატვარს არ ეკუთვნის, ეს ფაქტი მის ხარისხზე გავლენას ვერ მოახდენს, შესაბამისად, გერმანული სამართლისაგან განსხვავებით, ნივთობრივ ნაკლად არ ჩაითვლება. აქედან გამომდინარე, ხარისხის ცნება მოიცავს მხოლოდ ისეთ თვისებებს, რომლებიც პრობლემატის თავიდან ასაცილებლად მყიდველს შეუძლია გარემოებები, რომლებსაც ხარისხის ცნება არ გულისხმობს, თავიდანვე ხელშეკრულების უშუალო ნაწილად აქციოს.¹⁵

ხარისხს სტანდარტიზაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია განმარტავს შემდეგი სახით: „ხარისხი პროდუქტის თვისებებისა და დამახასიათებელი ნიშნების ერთობლიობაა, რომელიც განსაზღვრავს მის მიერ მომხმარებელთა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების უნარს“. მომხმარებელი დაინტერესებულია არა შრომის პროდუქტით, არამედ მისი იმ კონკრეტული თვისებებით, რომლებითაც შეუძლიათ დაიკმაყოფილონ მოთხოვნილებები. სწორედ სასარგებლო თვისებები აქცევს პროდუქტს მომხმარებლის საგნად. პროდუქტის ხარისხი დამოკიდებულია მის სასარგებლო ნიშან-თვისებებზე.¹⁶

აქედან გამომდინარე, თითოეულ კონკრეტულ ხელშეკრულებაში სადავოდ რჩება, რა არის ხარისხის შეფასების კრიტერიუმი ან რა უნდა გაითვალისწინონ მხარეებმა, თუმცა, თუ გადავხედავთ განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობას, უმჯობესი იქნება თუ ხარისხის შეფასების დროს გათვალისწინებული იქნეს არა საიმედოობა, არამედ – პროდუქტის თვისობრიობა.

2.3 უხარისხო პროდუქტით გამოწვეული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის სუბიექტი

სსკ-ის 1011-ე მუხლი კომიკურია თავისი შინაარსით, ვინაიდან ის პროდუქტის ცნებასთან ერთად განსაზღვრავს, თუ ვინ შეიძლება მივიჩნიოთ მწარმოებლად – პასუხისმგებლობის სუბიექტად.

¹³ В.А. Лапач, Система объектов гражданских прав: теория и судебная практика Санкт-Петербург 2002.стр 252.

¹⁴ ს.ჩაჩავა, მყიდველის მეორადი უფლებების შეღარებით სამართლებრივი ანალიზი, ურ. ქართული სამართლის მიმოხილვა, საპეციალური გამოშვება, 2004, გვ.49.

¹⁵ მ.მესხიშვილი, ნივთობრივი ნაკლის ცნება გერმანულ და ქართულ სამართალში, ურ. ქართული სამართლის მიმოხილვა, საპეციალური გამოშვება, 2004, გვ.31-32.

¹⁶ „მარკეტინგი“, პროფ. გ. შუბლაძის რედაქციით, თბილისი, 1999, გვ.164.

სსკ-ის 1011-ე მუხლის 2-ე პუნქტის მიხედვით მწარმოებლად მიიჩნევა პირი, ვინც საბოლოო პროდუქტი, ძირითადი ელემენტი, ან პროდუქციის ნაწილის წარმოება განახორციელა. მწარმოებლად ასევე ითვლება ყველა, ვინც საკუთარი სახელით სასაქონლო ან სხვაგვარი განმასხვავებელი ნიშნით გამოდის, როგორც მწარმოებელი.

უშგოებს იქნებოდა, რომ მწარმოებლად მივიჩნიოთ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით ჩამოყალიბებული საწარმო, რომლის საქმიანობის მიზანს შეადგენს პროდუქციის დამზადება, წარმოება, გასაღება.

ამავე მუხლით მწარმოებლად, აგრეთვე, ითვლება პირი, რომელსაც თავისი საქმიანი მოღვაწეობის სფეროში პროდუქტი სამეურნეო მიზნებით გამოაქვს გაყიდვის, გაქირავების, ლიზინგის ან სხვა ფორმით სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული პირობების დაცვით. შენიშვნის სახით უნდა ითქვას, რომ უხარისხო პროდუქტი სხვა სახელშეკრულებო ურთიერთობის საფუძველზეც შეიძლება მოხვედეს დაზარალებულის ხელში, ამიტომ ხელშეკრულებათა მხარეების ჩამონათვალის მაგივრად კარგი იქნებოდა, თუ მწარმოებლად მივიჩნევდით ხელშეკრულების მხარეს, რომელსაც პროდუქტი გამოაქვს სამეურნეო მიზნებით თავისი საქმიანი მოღვაწეობის სფეროში.

მნიშვნელოვანია ევროპული გამოცდილების გაზიარება მწარმოებლის სტატუსთან დაკავშირებით. დაზარალებულისათვის ეს საკითხი საინტერესოა მრავალი ფაქტორის გამო. საქონლის ყიდვის შემთხვევაში მას შეუძლია სარჩელით მიმართოს გამყიდველს, მაგრამ გამყიდველი და მყიდველი დაკავშირებული არიან ხელშეკრულებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ სარჩელი განპირობებულია ან შეზღუდულია სახელშეკრულებო ურთიერთ-ვალდებულებებით. იგივე ეხება ხელშეკრულებაში სარჩელის ზღვრული თანხის დადგენას მისი წარდგენის უშორეს ვადებს, აგრეთვე, პრეტენზიებს ხარისხის მიმართ. მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობაში გამყიდველის ვალდებულება, ანაზღაუროს ზიანი, დამოკიდებულია მისი ბრალის არსებობაზე საქონლის უხარისხობის გამო. მაგრამ, თუ გამყიდველი მხოლოდ სავაჭრო შუამავლის როლს ასრულებს, ამ შემთხვევაში მისი ბრალის დამტკიცება არც თუ ისე ადვილი იქნება. განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ გამყიდველს არასაკმარისი ცოდნა გააჩნია რთული ტექნიკური მიწვობილობების, საექსპერტო შეფასებისათვის და ხარისხობრივი მდგომარეობის განსაზღვრისათვის. როგორც წესი, დღეისათვის ყველა საქონლის რეალიზაცია ხდება სავაჭრო ქსელის მეშვეობით, რომლის წარმომადგენლები არ არიან დამნაშავე იმაში, რომ მათ მიერ გასაყიდად გამოტანილი საქონელი უხარისხოა. ამავე დროს, ზოგადი წესის თანახმად, ზიანის მიმყენებლის ბრალეულობა წარმოადგენს აუცილებელ პირობას იმისთვის, რომ გაკეთდეს მოთხოვნა ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

ძირითად პრინციპს წარმოადგენს „მწარმოებლის პასუხისმგებლობა“. ტერმინი „მწარმოებელი“ მოიცავს როგორც მათ, ვისაც ბუნებრივად შეიძლება ეწოდოს ასე, ე.ი. მზა პროდუქტების ან შემადგენელი ნაწილების დამამზადებლებს და ნედლეულის მწარმოებლებს, ისე მათაც, ვინც მანცდამანც არ ერგებიან ამ სიტყვის ლიტერატურულ მნიშვნელობას. ამრიგად, მისი მნიშვნელობა უფრო ფართოა და მოიცავს „თვით-მარკირებლებსაც“, ე.ი. სუბიექტებს, რომლებიც საკუთარი სახელების, სავაჭრო ნიშნების და სხვა განმასხვავებელი ნიშნების მიმაგრების მეშვეობით საკუთარ თავს მწარმოებლად წარმოვიდგენენ. გარდა ამისა, პასუხისმგებლობა ეკისრება ევროგაერთიანებაში პროდუქციის იმპორტიორსაც. მიმწოდებლებს პასუხისმგებლობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში ეკისრებათ, თუ უპასუხოდ დატოვებენ დატოვებული პირის მოთხოვნას მისი მიმწოდებლის ან მწარმოებლის-იმპორტიორის შესახებ ინფორმაციის მიწოდების თაობაზე.¹⁷

¹⁷ Towards a European civil code, second revised and expanded edition, editors: Arthur Hartkamp, **Martijn Hesselink**, Ewoud Hondius, Carla Joustra, Eolgar du Perron. 1998, p.451.

სსკ-ს 1012-ე მუხლი უხარისხო პროდუქციით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობისას მტკიცების ტვირთს დაზარალებულს აკისრებს, მაშინ, როდესაც სსსკ-ის 102-ე მუხლის მიხედვით, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესავებებს.

მტკიცების ტვირთი ერთნაირად ეკისრებათ მხარეებს და ეს ტვირთი თანაბრად ნაწილდება მათ შორის.¹⁸ ამგვარად, დაზარალებულს, რომელსაც წარმოდგენა არ შეიძლება ჰქონდეს წარმოების არცერთ სტადიაზე და ტექნოლოგიურ პროცესზე, ძნელია დავაკისროთ მტკიცების ტვირთი. ამიტომ უმჯობესი იქნებოდა, მატერიალურ სამართლებრივი ნორმებით მტკიცების ტვირთის გადანაწილება მხარეებს შორის, რაც საშუალებას მისცემს სასამართლოს, ზუსტად განსაზღვროს, თუ რომელი ფაქტები განეკუთვნება სარჩელის საფუძველში შემაჯავალ ფაქტებს, რომლებიც მოსარჩელემ უნდა დაამტკიცოს და რომელი ფაქტები განეკუთვნება შესავებელის საფუძველს, რომლებიც მოპასუხემ უნდა დაამტკიცოს. დაზარალებულს მტკიცების ტვირთი ზიანის მიყენების ფაქტით უნდა შემოიფარგლებოდეს, ვინაიდან მას არ შეუძლია ამტკიცოს, კონკრეტული პროდუქტის წარმოებისას რაში იყო დაშვებული შეცდომა.

კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ სამართლებრივი ურთიერთობების ფარგლების, ელემენტებისა და პასუხისმგებლობის მოცულობის დადგენით მოხდება უხარისხო პროდუქტით გამოწვეული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის სამართლებრივი ინსტიტუტის სრულყოფა და ცხოვრებისეულ რეალობასთან დაახლოება.

უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის პრობლემა ჩვენ მიერ შესწავლილ იქნა რამდენიმე ქვეყანის მაგალითზე. მათ უმეტეს ნაწილში ეს პრობლემა სხვადასხვა სამართლებრივი ფორმებითა და საფუძველზე შესრივდება, რომელთა გაანალიზება საშუალებას მოგვცემს, გავაკეთოთ მნიშვნელოვანი დასკვნები და შევიმუშაოთ წინადადებები.

თანამედროვე პრობლემა იურისტი არ კმაყოფილდება მხოლოდ „საკუთარი“ სამართლებრივი სისტემების ცოდნით, აქედან გამომდინარე, იურისპრუდენციაში სულ უფრო იზრდება შედარებითი სამართალმცოდნეობის მნიშვნელობა. შედარებითი სამართალმცოდნეობა აადვილებს უცხო ქვეყნის იურისტებთან ურთიერთობას, იძლევა აზროვნებისა და იურიდიული არგუმენტაციის (განსხვავებული) წესების გაცნობის საშუალებას. საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართლის შესწავლა აუცილებელია საკუთარი სამართლის ინსტიტუტებისა და მეთოდების უკეთესად გააზრებისა და სამართლის საზღვარგარეთული სისტემების მიერ დაგროვილი დადებითი გამოცდილების გასაცნობად. შედარებითი სამართლებრივი გამოკვლევის პროცესში შესაძლებელი გახდება სამართლის როგორც საკუთარი, ასევე, უცხო სისტემების შეფასება.¹⁹

3. მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართლებრივი პრობლემები და მისი სრულყოფის მექანიზმი საქართველოში

საქართველოში, ისევე, როგორც პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, მომხმარებელი ტრადიციულად უუფლებო იყო და არ არსებობდა მომხმარებელთა დაცვის საკანონმდებლო საფუძველები. მომხმარებელი იძენდა იმას, რასაც და რა ფასადაც სთავაზობდნენ. იგნორირებული იყო მომხმარებლის მთელ მსოფლიოში აღიარებული არჩევანის, საქონლის (მომსახურების), დამამზადებლისა და გამყიდველის შესახებ ინფორმაციის მიღების, უსაფრთხოებისა და სხვა უფლებები.

¹⁸ თ. ლილუაშვილი, ვ. ზრუსტალი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2004, გვ. 196.

¹⁹ გ. ზუბუა, სამართლის თეორია, თბ., 2004, გვ. 20.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვა ადამიანის კონსტიტუციური უფლებაა და იგი კონსტიტუციურ პრინციპად არის აღიარებული. საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „სახელმწიფო ვალდებულია, ხელი შეუწყოს თავისუფალი მეწარმეობისა და კონკურენციის განვითარებას. აკრძალულია მონოპოლიური საქმიანობა, გარდა კანონით დაშვებული შემთხვევებისა. მომხმარებელთა უფლებები დაცულია კანონით“.

1996 წელს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ კანონის მიღებით საქართველომ აღიარა ის საერთო და პროგრესული მიდგომები, რომლებიც არსებობდა ევროპის და დსთ-ს წევრ ქვეყნებში.²⁰

საქართველოში ამ სფეროში არსებული პრობლემების საფუძვლად უნდა მივიჩნიოთ მრავალი სპეციალური კანონის არსებობა, რომლებიც ძალაში შესვლისთანავე განწირულია შესაცვლელად, რაც ბადებს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესაძლებლობის მიმართ ნიჰილისტურ დამოკიდებულებას.

კანონმდებლის სამართლით შებოჭვა გულისხმობს მის უდიდეს პასუხისმგებლობას საკანონმდებლო სტაბილურობის მიმართ, რომელიც ქვეყანაში მყარი სამოქალაქო წესრიგის საფუძველია. კანონების სწრაფი ცვლა ბადებს სამართლებრივ ნიჰილიზმს. მართალია, პოსტსაბჭოური ქვეყნების სინამდვილეში ვერ გავექცევით კანონების სიცოცხლისუნარიანობის ხშირ შემოწმებას, მაგრამ აქაც სტაბილურობის მინიმუმი უნდა შენარჩუნდეს. უფლება რომ გარანტირებული იყოს, მას ნაკლებად უნდა ემუქებოდეს საკანონმდებლო ცვლილებები. კანონმდებელი უნდა ათვიცნობიერებდეს, რომ ამის უზრუნველყოფა მისი კონსტიტუციური პასუხისმგებლობაა. კონსტიტუციის პრინციპები გვავალდებულებს კანონთა სტაბილურობას.²¹

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის თვალსაზრისით სსკ-ი მოიცავს მრავალ მუხლს, როლებიც ეხება ხელშეკრულების არაკეთილსინდისიერი პირობებს, უნაკლო ნივთის გადაცემის ვალდებულებას, სტანდარტული პირობების მარეგულირებელ წესებს, ინფორმაციის გაცემის ვალდებულებასა და ა.შ. თუმცა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კუთხით კიდევ მრავალი საკანონმდებლო ცვლილება თუ სიახლე არის საჭირო, რათა ქართული კანონმდებლობა მიუახლოვდეს იმ საერთაშორისო სტანდარტებს, რომელიც ამ სფეროში საერთაშორისო დონეზე დამკვიდრებული.

სსკ-ის 1009-1016-ე მუხლები, რომლებიც უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობას ეხება, თითქოსდა არ განიხილება მომხმარებელთა უფლებების დაცვის გარანტიად. ამას შეიძლება ისიც განაპირობებს, რომ მომხმარებელი კოდექსის მიერ იწოდება დაზარალებულად. უნდა ითქვას, რომ კოდექსის გარდა მრავალი კანონი ადგენს ამ სფეროში პასუხისმგებლობის მარეგულირებელ წესებს.

სსკ-ის უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის მარეგულირებელი ნორმები სამოქალაქო კოდექსშია შესულია გერმანიის 1989 წლის 15 დეკემბრის „უხარისხო პროდუქტით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ“ კანონის საფუძველზე, თუმცა სსკ-ის არ ითვალისწინებს პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან დებულებებს, რომელსაც ეს კანონი ადგენს.

სსკ-ის 1009-ე ხარვეზად უნდა ჩათვალოს ის, რომ იგი კონკრეტულ შემთხვევაში არ უთითებს, რა სახის ზიანის ანაზღაურების უფლება აქვს დაზარალებულს და შეუძლია თუ არა მას, მოითხოვოს მორალური ზიანის ანაზღაურება, მაშინ, როდესაც კანონი პირდაპირ

²⁰ ლ. კობალიაშვილი, მომხმარებლის უფლებები, ჟურ. სამართალი, № 3, 2000. გვ.39.

²¹ ბ. ზოიძე, მოძღვრება საკანონმდებლო კულტურის შესახებ, ჟურ. ადამიანი და კონსტიტუცია, №3, 2006. გვ. 45.

მოითხოვს კონკრეტულ მუხლში მის პირდაპირ მითითებას. მართალია, ამ ხარვეზს ავსებს სსკ-ის 413-ე მუხლი, რომელიც დაზარალებულს უფლებას აძლევს, სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევაში მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისთვის, თუმცა სასურველი იქნებოდა, სპეციალურ მუხლებში გაკეთებულიყო არაქონებრივი ზიანთან დაკავშირებით სპეციალური დათქმები.

„უხარისხი პროდუქციით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ“ გერმანიის 1989 წლის 15 დეკემბრის კანონის სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ ის ცალ-ცალკე განსაზღვრავს ზიანის ანაზღაურების მოცულობას პირის გარდაცვალების, სხეულის დაზიანების შემთხვევაში და ადგენს პასუხისმგებლობის მაქსიმალურ მოცულობას, რომლის ზღვარი შეადგენს 160 მილიონ გერმანულ მარკას (1994წ. მდგომარეობით).²²

სსკ-ს ხარვეზად უნდა ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ უხარისხო პროდუქციის მარეგულირებელ ნორმებში პირდაპირ არ არის მითითებული, ბრალის რა ფორმით შეიძლება დადგეს ზიანი. მართალია, 992-ე მუხლი დელიქტური ვალდებულების შემთხვევაში საუბრობს განზრახ ან გაუფრთხილებელი ქმედებით მიყენებულ ზიანზე, თუმცა ღიად რჩება ბრალის გარეშე პასუხისმგებლობის საკითხი, რომელიც ევროდირექტივის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ პრინციპად უნდა ჩაითვალოს. პრაქტიკაში შეიძლება წარმოიშვას ზიანი, რომელშიც მწარმოებელს არ მოუძღვის ბრალი, მაგრამ ეს არ უნდა იყოს მისი ზიანის ანაზღაურებისაგან განთავისუფლების საფუძველი. როდესაც მომხმარებელი ზიანდება მხოლოდ საქონლის უხარისხობის და არა მწარმოებლის ბრალეულობის გამო. ამ შემთხვევაში მომხმარებელი იძულებულია, დანაზრავი გასწიოს, ვინაიდან ვერ ამტკიცებს მწარმოებლის ბრალეულობას, რაც ჩვეულებრივი მოვლენაა პროდუქციის მასობრივი ავტომატიზებული წარმოების დროს.

არსებობს ვარაუდი იმისა, რომ პროდუქცია უსაფრთხოდ, ზარისხიანად ითვლება, თუ მასთან დაკავშირებით დაცულია „საგარანტიო“ ან „ვარგისიანობის“ ვალდებულება.

ნიეთის ვარგისიანობის ვადის ცნებას იძლევა სსკ-ს 496-ე მუხლი, რომელიც თავისი შინაარსით საგარანტიო ვადის ცნებად შეიძლება მივიჩნიოთ, რადგან გამოვლენილი ნაკლის შემთხვევაში შესაძლებელია ნაკლის გამოსწორების უფლება წარმოემუშავს სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილეს.

ნიეთის ვარგისიანობის ვადა განისაზღვრება იმ პერიოდით, რომლის ათვლაც იწყება მისი დაზიანებიდან და რომლის განმავლობაშიც ან რომლის თარიღის დადგომამდეც ნიეთი ვარგისია გამოსაყენებლად. აღნიშნული მუხლი კი იძლევა არა ნიეთის ვარგისიანობის ვადის დეფინიციას, არამედ – ნიეთის ვარგისიანობის ვადის განმავლობაში გამოვლენილი ნაკლის შემთხვევაში მყიდველის მოთხოვნის უფლების გამოყენების შესაძლებლობას. კერძოდ, თუ გამოდევლი ნიეთის ვარგისიანობის ვადას განსაზღვრავს, მაშინ ივარაუდება, რომ ამ ვადის განმავლობაში გამოვლენილი ნაკლი მყიდველს აძლევს მოთხოვნის უფლებას.

საგარანტიო ვადის დაწესება მნიშვნელოვანია სახელშეკრულებო ურთიერთობის შემთხვევაში, რომლის დარღვევა მეორადი უფლებების წარმოშობის საფუძველი შეიძლება გახდეს, მაშინ, როდესაც უკვე დამდგარი ზიანის შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, დაზუსტდეს ხანდზმულობისა და საპრეტენზიო ვადების ბუნება მომხმარებელთა უფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

²² Современное зарубежное и международное частное право. Германское право. част 3. автор видения: проф. В. Бергманн. М. 1999. стр 56.

²³ საგარანტიო ვადებთან დაკავშირებით იხ: ზ. ძლიერიშვილი, ნასყიდობის ხელშეკრულების სამართლებრივი ბუნება, თბ., 2006, გვ.115-116.

ცნება – „ვარგისიანობის ვადა“ არსებითად განსხვავდება „საგარანტიო ვადისაგან“²⁴. „საგარანტიო ვადა“ გულისხმობს იმ პერიოდს, რომლის განმავლობაშიც ნივთის ნაკლის აღმოჩენისას გამოყვლევი ვალდებულია, თავისი ხარჯებით გამოასწოროს ნაკლი იმდაგვარად, რომ მიყვლევი ნივთი გამოიყენოს დანიშნულებისამებრ. „ვარგისიანობის ვადაში“ კი იგულისხმება ვადა, რომლის გასვლისას ნივთი უვარგისია დანიშნულების მიხნით გამოსაყენებლად.

კანონმდებლობაში დიად რჩება საკითხი, ავტომატურად იწვევს თუ არა ვარგისიანობის ვადის გასვლა მწარმოებლის პასუხისმგებლობის შეწყვეტას.

გამოთქმულია მოსაზრება ვარგისიანობის ვადის ათვლასათან დაკავშირებით. მისი დენადობა იწყება მიყვლევისათვის ნივთის გადაცემის მომენტიდან, თუ ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, თუმცა მიგვაჩნია, რომ პროდუქციის თვისებიდან გამომდინარე, ვარგისიანობის ვადის ათვლა მწარმოებელზე უნდა იყოს დამოკიდებული, მაშინ, როდესაც საგარანტიო ვადის შემთხვევაში მიზანშეწონილია ამ ვადის ათვლა პროდუქციის მომხმარებლისათვის გადაცემის მომენტიდან.

განვითარებული ქვეყნების სამოქალაქო კანონმდებლობა იცნობს საქონლის ხარისხის განსაზღვრის სხვადასხვა წესს, რომელთაგანაც აღსანიშნავია სახელშეკრულებო მეთოდი და სტანდარტული მეთოდი.

აქტუალურია სტანდარტისა და ხარისხის შესაბამისობის საკითხი. სტანდარტი უფლებამოსილი ორგანოს მიერ რეგისტრირებული საყოველთაო და მრავალჯერადი მოყვნებისათვის განკუთვნილი დოკუმენტია, რომელიც პროდუქციისა და მასთან დაკავშირებული წარმოების მეთოდებისათვის ადგენს წესებს, ზოგად პრინციპებსა და მახასიათებლებს. თუმცა სტანდარტის მოთხოვნების დაცვით დამზადებული ნივთი შესაძლებელია, არ შეესაბამებოდეს მხარეთა მიერ შეთანხმებულ ხარისხს.

სტანდარტი ეს არის კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოს მიერ დადგენილი ტექნიკური ნორმატივი, რომელიც წაყენება ამა თუ იმ საქონელს.²⁴

კმო-ში გაწვერიანების შედეგად, საქართველოს სტანდარტიზაციის სფეროში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა. 1999 წლის 25 ივნისის მიღებული „სტანდარტიზაციის შესახებ“ კანონით სტანდარტის გამოყენება სავალდებულო არ არის და ასეთ პირობებში, როდესაც სახელმწიფოს მხრიდან მინიმუმადეა დაყვანილი მეწარმის კონტროლისა და ლიცენზირების მექანიზმი, ძნელი წარმოსადგენი არ უნდა იყოს, რამდენად დაუცველია მომხმარებელი, რომელსაც წარმოდგენა არ აქვს, შეესაბამება თუ არა სახელმწიფოს მიერ დადგენილ მოთხოვნებს ან მეწარმეთა მიერ შეთანხმებულ სტანდარტს ესა თუ ის პროდუქცია.

4. დასკვნა

უხარისხო პროდუქტით მიყვნებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის პრობლემა ჩვენ მიერ შესწავლილ უმეტეს ქვეყნებში სხვადასხვა სამართლებრივი ფორმებითა და საფუძვლებით წესრიგდება, რომელთა გაანალიზება საშუალება მოგვცა, გავგვიკეთებინა მნიშვნელოვანი დასკვნები და შეგვემუშაებინა სარეკომენდაციო წინადადებები.

საბაზრო ურთიერთობების პირობებში ხარისხიანი პროდუქციის წარმოება და მომხმარებელთა უფლებების დაცვა არამარტო სამართლებრივადაა გამართლებული, არამედ სასურველია ცივილიზებული საზგადოების დამკვიდრებისა და კეთილდღეობისათვის. საქართველოში ამ

²⁴ А. Джинчарадзе, правовое регулирование безопасности и качества товаров и услуг – важнейшая государственная задача, журнал государства и право. № 5 2004 стр 21.

მიმართულებით საკანონმდებლო ბაზა ჩამოყალიბებულია, მაგრამ პრაქტიკულად კვლევის შედეგმა გვიჩვენა, რომ ამ სფეროს მარეგულირებელი სამართლებრივი ბაზა სრულყოფას და დაზვეწას მოითხოვს.

სსკ-ში პასუხისმგებლობა უხარისხო პროდუქციით მიყენებული ზიანისათვის ერთადერთი ინსტიტუტია, რომელზეც მეცნიერული კომენტარი არ გაკეთებულა. შესაძლოა იყო იმედი, რომ იმ დროისათვის, როდესაც დაიწერებოდა სსკ-ის კომენტარი, ეს სფერო ცოდნის უფრო ნაყოფიერ წყაროდ იქცეოდა, ვინაიდან კანონების პრაქტიკაში გამოყენების შედეგად გარკვეული გამოცდილება დაგროვდებოდა. სამწუხაროდ, ამ მიმართულებით არაფერი მნიშვნელოვანი არ მომხდარა.

უხარისხო პროდუქციით გამოწვეული ზიანის პასუხისმგებლობის ინსტიტუტის სრულყოფისათვის საჭიროა, ქვეყნის მასშტაბით სასამართლო გადაწყვეტილების ანალიზის საფუძველზე გაკეთდეს გარკვეული დასკვნები, თუმცა ამ სფეროში პრაქტიკის სიმცირის გამო რჩება ერთი გზა – საკანონმდებლო მასალის კრიტიკული ანალიზის საფუძველზე გაკეთდეს სარეკომენდაციო ხასიათის წინადადებები და შენიშვნები.

საკანონმდებლო მარეგულირებელი აქტების სრულყოფის მიზნით სასურველია გათვალისწინებულ იქნეს შემდეგი სახის რეკომენდაციები:

- საკანონმდებლო დონეზე ჩამოყალიბდეს ხარისხიანი პროდუქციის ცნება და დადგინდეს ხარისხის შეფასების კრიტერიუმები.
- სსკ-ს 1011-ე მუხლის საფუძველზე პროდუქტის ცნება და მწარმოებლის სამართლებრივი სტატუსი ერთად არის გაერთიანებული და მიგვაჩინა, რომ სრულყოფილებისათვის ცალ-ცალკე მუხლებში უნდა იყოს ჩამოყალიბებული პროდუქტის ცნება და მისი განსაზღვრის კრიტერიუმები, მწარმოებლის ვალდებულებები და პასუხისმგებლობა.
- პროდუქტის ცნებაში ელექტროენერგიასთან ერთად გათვალისწინებულ იქნეს ბუნებრივი აირი.
- არასრულყოფილად მიიჩნია 1011-ე მუხლის 3-პუნქტი, სადაც მწარმოებლად მიჩნეულია გამყიდველი, გამქირავებელი, ლიზინგის გამცემი, მაშინ, როდესაც ამ პუნქტში მწარმოებლის სტატუსით შეიძლება დაემატოს მწუქებელი, მენარდუ.
- სსკ-ის 1015-ე მუხლის მეორე პუნქტში დაზუსტდეს, რა სახის მოთხოვნა ქარწყობდება ათწლიანი ვადის გასვლის შემდეგ.
- სამოქალაქო კოდექსში ჩამოყალიბდეს ძირითადი დებულებები უხარისხო პროდუქციით გამოწვეულ ზიანის პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით, რომელთა გაშლა და დეტალური მოწესრიგება მოხდება ამ სფეროს მარეგულირებელ სპეციალურ ნორმატიულ აქტებში პროდუქტის სახეების მიხედვით.
- უხარისხო პროდუქტით გამოწვეული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის ინსტიტუტის სამართლებრივ რეგულირებასთან დაკავშირებით სასურველია, გაიმიჯნოს სახელმწიფოებრივი და დელიქტორი პასუხისმგებლობის საფუძველები.
- დამკვიდრდეს ერთიანი ტერმინთა სისტემა, რომელიც საშუალებას მოვცემს, მომავალში ვისაუბროთ მიმხმრებელთა უფლებების დაცვის სამართლის, როგორც სამოქალაქო სამართლის ქვედარგის შექმნაზე და დაგვეხმარება სირთულეების თავიდა აცილებაში, რომელიც თან ახლავს ამ სფეროში მოქმედ ტერმინთა სხვადასხვარ განმარტებას.
- სასურველია, დამკვიდრდეს ამ სფეროში ბრალის გარეშე პასუხისმგებლობა, როცა საქმე ეხება უხარისხო პროდუქტით ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის მოსპობას.
- სამოქალაქო სამართლის მატერიალური და საპროცესო ნორმების საფუძველზე გადანიჭილდეს მხარეებს შორის მტკიცების ტვირთი.

თანამედროვე ეტაპზე უხარისხო პროდუქციით მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებლობის სამართლებრივი ინსტიტუტის განსაზღვრა ერთ-ერთი აქტუალური საკითხია. ვიმედოვნებთ, რომ ზემოთ აღნიშნული რეკომენდაციების და წინადადებების გათვალისწინება გარკვეულ წვლილს შეიტანს აღნიშნული პრობლემის სამართლებრივი მექანიზმის მოწესრიგებაში.

საბაზრო ურთიერთობების პირობებში უმთავრესი მოთხოვნა, რასაც უნდა პასუხობდეს ბაზარზე გატანილი ნებისმიერი პროდუქცია, არის პროდუქციის უსაფრთხოების (უვნებლობის) პრინციპი. ნებისმიერი მეწარმე ვალდებულია, სამომხმარებლო ბაზარზე გაიტანოს სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის უვნებელი პროდუქცია და კეთილსინდისიერად მოეპყროს მომხმარებლის უფლებების დაცვას. სახელმწიფო კი, თავის მხრივ, ვალდებულია, შექმნას სამართლებრივი დაცვის გარანტიები ეკონომიკურ ურთიერთობებში მონაწილე სუბიექტებისათვის.

საერთაშორისო პრაქტიკაში დამკვიდრებული ნორმების თანახმად, ხარისხი განიხილება როგორც კონკურენტუნარიანობის მანკენებელი. ხარისხის რეგულირება სახელმწიფოებრივ ჩარევას ნაკლებად გულისხმობს და სახელისუფლებო ორგანოების ზრუნვის უმთავრესი საგანი პროდუქციის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაა. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია მწარმოებელსა და მომხმარებელს შორის ხარისხთან დაკავშირებული საკითხების დარეგულირება სამოქალაქო სამართლებრივ სფეროში. რაც შეეხება პროდუქციის უსაფრთხოებას, აუცილებელია დაწესდეს სისხლის და ადმინისტრაციული სამართლის პასუხისმგებლობის მკაცრი ზომები.